

PARRANDA ZOTLARI. ZOTLAR KLASSIFIKATSIYASI

Xo'jaxonov Shoxruxxon Idirisxo'ja o'g'li
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining
Toshkent filiali., mustaqil izlanuvchisi

Xo'jaxonova Moxinur Farxodjon qizi
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universitetining
Toshkent filiali talabasi

Davlatov Ravshan Berdievich
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar
universiteti.,v.f.d, professor

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi kunda fermer xo'jaliklarida parvarish qilinayotgan bir qator parranda zotlari va ularning klassifikatsiyalari to'g'risida ma'lumotlar keltirib o'tilgan.

Аннотация. В данной статье приведены сведения о ряде пород домашней птицы и их классификациях, которые сегодня содержатся в хозяйствах.

Abstract. This article provides information about a number of poultry breeds and their classifications that are kept on farms today.

Kalit so'zlar: Leggorn, Rod-ayland, Nyu-gempshir, Plimutrok, Avstralorp, Pervomayskaya, Yurlovskaya, Moskovskaya.

Kalit so'zlar: Леггорн, Род-айланд, Нью-гемпшир, Плимутрок, Австралорп, Первомайская, Юрловская, Московская.

Keywords: Leghorn, Rhode Island, New Hampshire, Plymouth, Australorp, Pervomayskaya, Yurlovskaya, Moskovskaya.

Kirish. Tovuqlarning barcha zotlari mahsuldorlik yo'nalishi bo'yicha tuxumdor, go'shtbop tuxumdor va go'shtbop zotlarga bo'linadi. Turli yo'nalishlarda mahsulot olinadigan tovuqlar tirik vazni jihatidan katta farq qiladi. Tirik vazniga ko'ra ular 3,5 dan 5,5kg gacha boradigan og'ir zotli(go'shtbop) larga, 3- 4kg gacha tosh bosadigan o'rtacha (umuman foydalaniladigan) larga hamda 1-2,5kg keladigan yengil (tuxumdor)larga ajratiladi. O'rdak tez yetiladigan parranda, uning tuxumdor, go'shtbop va umuman istemol zotlari bor. Boqib semirtirish muddatining oxiriga borib tirik vazni 2kg va undan ko'proq keladi: yiliga 100-200 dona tuxum qiladi. Jo'ja ochadigan har bir ona o'rdakdan yiliga o'rta hisobda 75kg gacha go'sht olish mumkin. Og'irligiga ko'ra turli zotlar ko'p farq qiladi, chunonchi, og'ir (go'shtbop) zotlar o'rta hisobda 3,5-4,8kg, yengil (tuxumdor) lari 1,75-2kg va umumiste`mol tiplari 2,5-3,5kg keladi. G'ozlar go'sht

va yog' olish maqsadida ko'paytiriladi, bir yilda 60 dona va undan ko'proq tuxum qiladi. Yaxshilab semirtirilgan g'oz 46% gacha yog' to'playdi. Semirtirilgan g'ozning tirik vazni 10kg ga yetadi. G'ozlarning barcha zotlari tanasidagi go'sht va yog' miqdoriga ko'ra tirik vazni 4-7kg keladigan yengil zotlarga, 5-8kg gacha boradigan o'rtacha og'irlikdagilarga xamda 6-9kg gacha tosh bosadigan og'ir tiplarga bo'linadi. Kurka-go'shtbop parranda. Erkagining vazni 16kg gacha, makiyoniniki esa 9kg ga yetadi. Kurka tuxumi 100-110g keladi. Har yili bolalatilganda bitta ona kurkadan yiliga 60-70kg gacha go'sht olish mumkin. Kurka go'shti unchalik seryog' emas, lekin yumshoq va mazali bo'ladi. Go'shtbop kurkalarning o'rtacha tirik vazni 15-16kg ga boradi. Tovuq zotlari tuxumdor tovuqlar Leggorn-tuxum olishga mo'ljallangan zot. U AQSh da Italiyadan keltirilgan tovuqlarni oq minorika bilan, Ispaniya tovuqlari va boshqa zotlar bilan chatishtirish natijasida vujudga keltirilgan. Juda sertuxum bo'lgani uchun leggorn tovuqlarni butun dunyoga tarqalgan. Ularni Amerika leggorni va Angliya, Daniya hamda nemis leggornlariga ajratish mumkin. Bularning ichida eng yirigi Angliya zoti bo'lib, juda yirik tuxum qiladi. Leggorn aksari oq rangli, xo'rozlarining bargsimon toji tik turadi, makiyonlariniki bir tomonga og'ib tushgan bo'ladi. Oyoqlari, terisi va tumshug'i sariq, quloq soling'ochi oq. Xo'rozining toji yaxshi rivojlangan, dumpatlari juda o'sgan. Bu zotning jo'jalari tez patlanadi. Ulg'aygan tovuqning tirik vazni 2kg ga yaqin, xo'roziniki, 2,5 kg keladi. Oq leggorn yiliga 180-220dona tuxum qo'yadi, yaxshi boqilgan tovuqlar esa 300 tadan oshiradi. "Uzptitseprom"ga qarashli tuxum yetishtiradigan ko'pchilik parrandachilik fabrikalari va naslchilik reproduktorlari ilgarilari nemis zotidan kelib chiqqan K-63 va 18 liniyalar hamda Kanadadagi «Shayvera» firmasining kross-288 zotlari bilan ta'minlangan edi. Keyingi yillarda Gollandiyaning "Oq Xayseke" degan yangi krosslaridan foydalanilmoqda. Leggorn parranda zoti ozuqa evaziga yaxshi samara beradi masalan, 10 dona tuxum yetishtirishga 2kg dan kamroq oziq birligi sarflanadi. Bu zot tovuqlarida kurk bo'lish instinkti yo'qotilgan. Leggorn tez yetiladi va 4-5 oyligidayoq tuxumga kiradi. Bu zot parrandalar go'shtbop emas va yaxshi semirmaydi ham. Aksariyat leggornlar oq bo'ladi, ammo qo'ng'ir, malla va qora leggornlarham uchraydi. Leggorn zoti turli iqlim zonalariga yaxshi moslashadi va shu boisdan ular jahonning ko'p mamlakatlarida keng tarqalgan. Leggornlar bizning mamlakatga parrandachilik fabrikalari tashkil etilgan dastlabki yillardayoq keltirilgai edi. 1962-1963 yillari va undan keyin ham mamlakatimizga Angliya, GFR, Yaponiya, Kanada va Gollandiyadan leggornlarning yuqori mahsuldor liniyalari yana keltirildi. Chatishtirilganda bu liniyalar geterozis xususiyatlariga ega bo'lgan yaxshi duragay bo'g'inlar beradi. Bu zot mamlakatimizda sofligicha ko'paytiriladi. Rus oq zoti jaydari tovuqlarni oq leggorn zoti bilan chatishtirish hamda bir talay belgilariga ko'ra tobora tanlash va xillash (jaydari tovuqlar zotiniqayta o'zgartirish) yo'li bilan chiqarilgan. Chatishtirish uchun asosan Angliya, AQSh va Daniyadan keltirilgan leggornlardan foydalanilgan. Zot yaratish ustidagi ishlar RSFSRning bir qator parrandachilik xo'jaliklarida 1929 yillarda boshlab yuborilgani edi. 1953 yilda u mustaqil zot

sifatida tasdiqlandi. Xo'rozlarining toji tik, tovuqlariniki yon tomonga osilgan bo'ladi. Ular ekstereri va jussasi jihatidan ko'proq oq leggornlarga o'xshaydi. Tovuqlarining o'rtacha tirik vazni 2kg, xo'rozlariniki 2,9-3kg keladi. Har bir tovuq 60-62g, o'rta hisobda 165- 200 dona tuxum qiladi. Respublikamizda rus oq zoti O'zbekiston "Ptitseprom" xo'jaliklarida o'rta hisobda 130 dan oshirib tuxum qiladi, hozirgi vaqtda esa u leggorn krosslarining duragaylari bilan butunlay almashtirilgan. Rus oq zoti go'shtining sifati leggorninikiga qaraganda birmuncha yuqori turadi, u so'yilganda 83-85% go'sht chiqadi. Bu parranda zoti garchi 20 yildan ko'proq yashayotgan bo'lsada, uni takomillashtirish sohasida naslchilik ishlari olib borilyapti. Seleksiya ishlari tuxumdor makiyonlarning tirik vaznini oshirish, tuxumini, shuningdek, jussasini yiriklashtirish; parrandalarning yashovchanligini va tez yetilishini oshirish yo'nalishida davom ettirilyapti. Stavropol o'lkasidagi "Yasnaya polyana" naslchilik fermasi hamda Butunittifoq parrandachilik ilmiy tadqiqot va texnologiya institutining tajriba xo'jaligida va ba'zi xo'jaliklarda bir-biriga moslashgan liniyalar yaratish ustida ish olib borilyapti. Umumiste'mol yo'nalishidagi zotlar Mamlakatimizda va chet ellarda yaratilgan bir qator parranda zotlari, shuningdek, "Rod-ayland", "Nyu-gempshir", "Plimutrok", "Avstralorp", "Pervomayskaya", "Yurlovskaya", "Moskovskaya", moskva oq tovuqlari kabi zot gruppalari umumiste'mol parrandalar jumlasiga kiradi. Hozirgi vaqtda sanoat asosida tashkil etilgan barcha yirik parrandachilik xo'jaliklarida umumiste'mol parranda zotlari urchitilmayapti, chunki ular tuxumdorligi va go'shtining sifati jihatidan maxsus zotlardan ortda qoladi. Shu sababli ulardan bir-biriga mos tushadigan liniyalar yaratishda foydalaniladi. "Nyu-gempshir" va "Plimutrok" zotlari eng ko'p tarqalgan. Go'shtbop parranda zotlari Go'shtbop zotlar orasida kornish katta o'rin tutadi. U Angliya va AQShda hind urushqoq tovuqlari asosida vujudga keltirilgan. Kornish og'ir kelishi va tez yetiluvchanligi bilan ajralib turadi. Xo'rozlari o'rtacha 4- 5kg, tovuqlari 3-3,5kg. Yiliga ko'p emas, 150 taga yaqin tuxum ko'yadi. Tanasi yirik, keng va chuqur bo'ladi. Oq yoki qizg'ish-oq patlilari eng ko'p tarqalgan. Pati kalta, tojisi qo'zoqsimon shaklli. Ko'kragi juda keng, go'shtdor. Oyoq muskullari kuchli rivojlangan, tanasi ixcham bo'ladi. Sertuxum va go'shtdor-tuxumdor tovuqlar bilan chatishtirishda kornishdan keng foydalaniladi. Ayniqsa oq plimutrok tovuqlari bilan chatishtirib, ajoyib broyler jo'jalari olinadi. Ana shunday bebaho xususiyatlariga ko'ra kornish zoti jahonning barcha mamlakatlariga tarqalgan, bu yerlarda broyler yetishtirish bilan shug'ullaniladi. Kurka zotlari keng ko'krakli bronza rang kurkalar AQSh da shu yerning yovvoyi kurkalarini Angliya qora kurkasi bilan chatishtirish yo'li bilan chiqarilgan. Ular ko'krak muskullari kuchli rivojlanganligi bilan ajralib turadi, bu esa go'shtdor parrandalarning eng qimmatli belgisi hisoblanadi. Ular keng ko'krakli oq va bronza rang kurkalarga bo'linadi. Keng ko'krakli bu kurkalar juda yirik bo'lib, o'rtacha tirik vazni makiyonlariniki 9kg, erkaklariniki esa 16kg, aksari 20kg va undan ko'proq tosh bosadi. Keng ko'krakli oq va bronza rang kurkalar sof zotligicha urchitiladi, shuningdek, tirik vaznini oshirish maqsadida jaydari kurkalar bilan chatishtiriladi. Kurkalar 70-80ta

tuxum qiladi. Shimoliy Kavkaz kurka zoti. Stavrotsol o'lkasining Georgiev tumanidagi xo'jaliklarida chiqarilgan. Bu zot mahalliy kurkalarni keng ko'krakli bronza rangkurkalar bilan chatishtirish yo'li bilan vujudga keltirilgan. Shimoliy Kavkaz kurkalari tanasi cho'ziq, oldiga bo'rtib chiqqan, keng va chuqur ko'krakli bo'ladi. O'zbekistonda bu zot ustidan seleksiya ishlari "Ximik" xo'jaligi (naslchilik reproduktor xo'jalikda) olib boriladi. Erkak kurka o'rta hisobda 12kg, makiyoni 6-7kg keladi, o'rta hisobda 70-75ta tuxum beradi, rekordchilari esa 125 tagacha tuxum qiladi. Bu kurka zoti juda yashovchan, go'shti sifatli bo'ladi. Shuning uchun u ancha keng, tarqalgan. O'rdak zotlari Pekin o'rdagi Xitoyda jaydari o'rdakni yirik xitoy o'rdagi bilan chatishtirish yo'li bilan chiqarilgan. Bu-go'shtbop zot. Pekin o'rdagining ko'kragi chuqur, keng va yumaloq, tanasi keng, yirik bo'ladi. Bo'yin va yelkasi o'rtacha uzunlikda, pati oq, sarg'ish rangda tovlanib turadi. Ko'paytiriladigan o'rdaklarning o'rtacha tirik vazni ancha og'ir, erkagi 3,5-4kg, makiyoni 3-3,5kg keladi. O'rtacha 90 grammligi 130-150ta tuxum qiladi. Pekin o'rdaklari tez yetiladi, yaxshi semiradi. Juda chidamli bo'lib, qattiq qishni ham qiynalmay o'tkazadi. Ikki oyliligida tirik vazni 2-2,5kg ga yetadi, go'shti yumshoq, sifatli bo'ladi. O'rdaklarning bu zoti O'zbekistonda hamma joyda tarqalgan, oq ko'krakli qora o'rdak, Moskva oq o'rdagi va yarqiroq o'rdaklar kabi bir qator zotlarni yaratishda undan foydalanilgan. Toshkent viloyatidagi Angliyaning "Cherri-Vslli" fermasi o'rdaklari o'stiriladi. Yaxshilab boqilganda 91 kunlik erkak o'rdak 4-6kg, makiyoni esa 3-4kg keladi. AQShda (1969 yili) o'tkazilgan konkurs yakuniga qaraganda "Cherri-Velli" mahsuldorligiga ko'ra yaxshi natijalarni ko'rsatdi. Duragay o'rdaklarning o'rtacha tirik vazni 49 kunligida 3290g keldi. Har 1kg qo'shilgan etga 1,74kg ozuqa birligi sarflandi. Shu krossning 151- otalik liniyasidan 49 kunlik duragay o'rdak o'rta hisobda 3660g keldi, bunda 9,8kg ozuqa sarflandi. Xar 1kg qo'shilgan etga esa 2,74kg ozuqa birligi sarf qilindi. G'oz zotlari Xolmagor zoti eng ko'p tarqalgan qadimgi zotlardan biri hisoblanadi. Bu xil g'oz zoti markaziy qora tuproq zonasida Voronej oblastining mahalliy oq g'ozlarini Xitoy zoti bilan chatishtirish yo'li bilan vujudga keltirilgan. Xolmogor zot g'ozining bo'yni cho'ziq va tumshug'i asosida bo'rtik bo'lishi naslga o'tgan. Unchalik uzun bo'lmagan baquvvat oyoqlarida joylashgan tanasi yirik. Patlari oq va kul rang tusli. Tumshug'i va oyoqlari och va to'q sariq. Ko'kragi chuqur, yaxshi rivojlangan bo'lib, semirtirilganda qorin tomonidagi burmalarida ancha yog' to'planadi, bo'ynining yuqori qismidagi tumshug'i ostida ham shunday burmalari bor. Bu zot g'ozlar juda yirik bo'ladi. Makiyonlari 7,5-8kg, ayrimlari esa 12kg keladi. 25-30 ta tuxum qiladi, tuxumining o'rtacha og'irligi 150-200g. G'oz yaxshi semiradi va yuqori sifatli, seryog' go'sht beradi. G'ozning bu zoti Kursk, Vyuronej, Leningrad, Vladimir, Oryolva Xarkov oblastlarida ko'p boqiladi. Mamlakatimizning o'zida chiqarilgan Tula, Kaluga, Romensk, Tambov, Solnechnogorsk, Pskov, Ural zotlari hamda chet el zotlaridan Xitoy va Tuluz g'ozlari ko'paytiriladi. "Uzptitseprom" xo'jaliklarida g'oz urchitish bilan shug'ullanilmaydi.

Qisqa xulosalar. Tuxum qiladigan tovuqlarning mahsuldorligi ularning ma'lum vaqt mobaynida qiladigan tuxumi miqdori va vazni bilan ifodalanadi. Ham go'sht, ham tuxum uchun boqiladigan tovuq zotlari tuxumning normal vazni 60-65g, tuxumdor tovuqlarniki 150-180g bo'lishi kerak. Tuxumning vazni parranda boqish sharoiti, parvarishlash usuli, zoti va yoshi bilan aloqador. Tuxumdorlik parrandalarning birinchi tuxum qilishidan boshlab ma'lum davr mobaynida bergan tuxumlari miqdoriga bog'liq. Parrandalarning tuxumdorligini hisobga olishda qish faslidagi tuxumdorlik. O'rta Osiyoning issiq iqlimli sharoitida esa yozgi tuxumdorlik muayan rol o'ynaydi. Tovuqlar birinchi yili eng ko'p tuxum beradi, ikkinchi yili tuxumdorligi 15%ga kamayadi, uchinchi yili esa birinchi yildagiga nisbatan 25-30%ga ozadi.

G'ozlarning tuxumdorligi ikkinchi yili birinchi yilga qaraganda 15-25% uchinchi yili esa 30-45% ko'payadi va undan keyingina kariganligi sababli kamayib boradi.

O'rdaklar birinchi yili ko'p tuxum berib, undan keyingi yillarda 10-15% dan kamaytirib boradi. Ba'zi o'rdak zotlari, tullash davrini mustasno qilganda, butun yil buyi tuxum qilishi mumkin, maksimal tuxumdorlik esa mart-iyun oylariga to'g'ri keladi.

Kurkalar fevral-mart oylarida tuxumga kiradi va yoz oyi oxirigacha tuxum qo'yaveradi. Yoshi o'tgan sari ularning tuxumdorligi pasayib boradi.

Parrandalarning go'sht mahsuldorligi xarakterlaydigan omillar quydagilar: tirik vazni, o'sish tezligi, patlanish tezligi, har bir ona tovuqdan olingan jo'ja, semirish sifatleri, parrandalarning pushtdorligi va boshqalar. Parrandachilikni iqtisodiy jihatdan asosiy ravishda ixtisoslashtirish va kontsentratsiyalash yo'li bilan to'g'ri yuritish, boshqarish madaniyatini yuksaltirish bu tarmoqni muvaffaqiyatli rivojlantirishning g'oyat muhim shartidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Abduhalilova, G. I., Makhamadaliyeva, M. U., & Khojakhonov, S. I. (2023). FISH BRANCHIOMYCOSIS PREVENTION MEASURES. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(4), 247-252.
2. G'oyipova, M. T. E., Xo'jaxonov, S., & Avliyoqulov, M. (2022). VETERINARIYA SOHASINING CHORVACHILIKNI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNI VA TAMOYILLARI. *Journal of Integrated Education and Research*, 1(4), 238-240.
3. Oglu, K. S. I., Zayniddinovich, Z. R., & Oglu, R. J. K. (2022). Review of the literature on sepsis in calves and measures to prevent it.
4. Худжамшукуров, А. Н. (2021). ТОВУҚ АСКАРИДИОЗИДА АСКАЗИН АНТИГЕЛЬМИНТИГИНИ ҚЎЛЛАШ НАТИЖАЛАРИ. *Интернаука*, (8-3), 44-46.
5. Махамадалиева, М. У., Абдухалилова, Г. И., & Хо'jaxonov, S. I. (2023). BRUTSELLYOZ VA UNING LABORATORIYA DIAGNOSTIKASI. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 2(15), 41-47.

6. Nurmamatovich, K. A., & Ogli, K. S. I. (2021). Effects of drugs on blood indicators in mixing chicken eimeriosis and pullorosis. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 615-617.
7. Mahamadaliyeva, M. U., & Agamurodov, O. A. (2021). MEASURES FOR TREATMENT AND PREVENTION OF DISPEPS DISEASE IN CALVES. *Ученый XXI века*, (10 (81)), 12-14.
8. Subxonovich, H. P., Ergashevna, G. M., & Ogli, K. S. I. (2021). Distribution of helminthosis diseases of one-hoied animals. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 880-883.
9. Oglu, K. S. I., Oglu, Y. O. A., & Oglu, J. S. H. (2021). Viral hemorrhagic fever of rabbits ("hemorrhagic pneumonia", "necrotic hepatitis").
10. Zayniddinovich, Z. R. (2022). REVIEW OF THE LITERATURE ON SEPSIS IN CALVES AND MEASURES TO PREVENT IT. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning*, 3(1), 1-4.
11. Oglu, K. S. I., & Qizi, K. B. A. (2022). MEASURES FOR THE PREVENTION OF DISEASES CAUSED BY DISORDERS OF BEE NUTRITION AND FEEDING CONDITIONS. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3(3), 1-4.
12. Davlatov, R., Xujaxonov, S., & Berdiyev, X. (2021). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОФЛОСАНА В ХИМИЧЕСКОЙ ПРОФИЛАКТИКЕ КОЛИБАКТЕРИОЗА КУРИЦ. *Вестник ветеринарии и животноводства (ssuv. uz)*, 1(1).
13. Berdiyevich, D. R. (2023). TO DETERMINE THE EFFECTIVENESS OF ANTIBIOTICS IN PREVENTING CHICKEN COLIBACTERIOSIS BASED ON EXPERIMENTS.
14. Бердиев, Х. Р., & Давлатов, Р. Б. (2021). Эффективность Enrovit-О при химической профилактике колибактериоза цыплят.
15. Ibrohimov, U. D., Mahamadaliyeva, M. U., & Xo'jaxonov, S. I. (2023). OTLARDA OSHQOZON-ICHAK TIZIMI PATOLOGIYASI. *AGROBIOTEKNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI*, 2(4), 32-39.
16. Berdiyevich, D. R. (2023). METHODS OF DIAGNOSIS OF CHICKEN COLIBACTERIOSIS. *AGROBIOTEKNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI*, 2(4), 9-13.
17. G'aniyev, S. S., & Xo'jaxonov, S. I. (2023). VETERINARIYA LABORATORIYALARIDA SUTNI VETERINARIYA SANITARIYA EKSPERTIZADAN O 'TKAZISH TALABLARI. *Scientific Impulse*, 1(8), 586-592.
18. Mengliyev, G. A. A. (2022). SOG'IN SIGIRLARDA MASTIT KASALLIGINI OLDINI OLIH BO'YICHA TAVSIYALAR. *Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences*, 2(5), 42-48.

19. Bahodirovich, E. N., & Akromovich, M. G. (2022, March). TREATMENTS FOR VIRAL AND BACTERIAL INFECTIONS IN NEWBORN CALVES. In E Conference Zone (pp. 91-94).
20. Akramovich, M. G. (2022). EFFECTIVE TREATMENT AND PREVENTION OF MASTITIS IN DAIRY COWS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(2), 312-316.
21. Akramovich, M. G., & Qizi, K. O. I. (2021). Treatment of mastitis in cows.
22. Soroka, N. M., Safarova, F. E., Akramova, F. D., Shakarboev, E. B., Azimov, D. A., Mengliyev, G. A., ... & Mamatiminov, S. K. (2014). Cestodes of cypriniformes fishes in the Waterbodies of the midstream of the river syrdarya. *Биоресурси і природокористування*, 6(3-4).
23. Davlatov, R. (2021). Бройлер жўжаларида айрим антибиотикларнинг самарадорлик кўрсаткичлари. *Scienceweb academic papers collection*.
24. Davlatov, R. (2021). Товуқ колибактериозининг кимёвий профилактикасида антибиотикларнинг самарадорлиги. *Scienceweb academic papers collection*.
25. R.B.Davlatov, X.S.Salimov, A.N.Xo'djamshukurov. "Parrandalar kasalliklari", o'quv qo'llanma, Samarqand-2018.
26. Davlatov R.B., Xudjamshukurov A.N., Rustasov B. "Parrandalar kasalliklari". *Uslubiy qo'llanma*. Samarqand 2017
27. X.S.Salimov, A.A.Qambarov. "Epizootologiya", darslik Toshkent 2016.
28. B.Bakirov N.B.Ro'ziqulov va boshqalar "Hayvonlar kasalliklari" (ma'lumotnoma)
29. R.B.Davlatov, Sh.N.Nasimov, X.B.Niyozov, Sh.A.Jabborov Sh.A.Xo'djamshukurov, X.A.Safarov. "Parranda kasalliklarini profilaktikasi va davolash bo'yicha tavsiyalar"
30. Давлатов, Р. Б. (2023). ТОВУҚ КОЛИБАКТЕРИОЗИ (АДАБИЁТЛАР ШАРХИ). *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(26), 107-111.
31. Давлатов, Р. Б., & Бердиев, Х. Р. (2021). ТОВУҚ КОЛИБАКТЕРИОЗИНИНГ КИМЁПРОФИЛАКТИКАСИДА ОФЛОСАННИНГ САМАРАДОРЛИГИ. *Вестник Ветеринарии и Животноводства*, 1(1).